Soveed Aviaaciin Уder—aavgustiin 18 mandag!

Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

АВГУСТ 18
Пятница
1939 он
№ 190 (2890)
Сэн 10 мүнгэ

БУРЯТ-МОНГОЛ ҮНЭН

ВКП(б)-эйн Б.-М Обкомой ба БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумай ОРГАН.

SOCIALIIZMIIN ORONOI SUUTA AVIAACA

Manai oron xadaa soveedei xysen tyges Aviaaciin Yderiiji zil byride, tradicioonno temdegledeg baina. Manai aviacioonno promiişiennostь xadaa soveed xynyydei garaar baiguulagdahan ba omog sookolnuud—lioodçiguudnai kommuniis paartiaar, nyxer Staalinaar xymyyzyylegdehen bainad. Manai aviaaca, terenei xynyydenь, imagta le soveed aradai, azalşadai intereesyydiiji xamagaaldag. Egeel iime deerehee, arad xadaa tereende duratai, terenei xyseşadabariiiji ulam bexizyylxiiji oroldodog.

Caarska Rossii bolbol aviaacagyi baigaa. Tere xadaa edii tediixen kystaarna masterskoinuudtai ba zizexen zavooduudtai baiba. Tedenь, imperialiis dainai eses hyylşegeer bolxodo, haradaa xedexen le samolioodudhaa ylyyji bytөөze şadadaggyi ba gadaadiin, xuuşarhan obrazcaanuudiiji duurialgaza xedeg gy, ygeiş haa, xiilin saanahaa asarhan çaastьnuudiiji sugluulza, samoliooduudiiji byridyyldeg baiba. Caarska Rossiin aviacioonno promiişlennostь bolbol samoliood ba motoornuudai talaar, aarmiingaa ereiliiji miil 5% xangaza şadaxa baigaa. Imperialiis dainai hyylşegeer, orod aviaaciin baidalanь ton kritiiçeske bolhon jym. Tere yjede, generaal Brysiilov xadaa өөriingөө medyylge soo, tereniiji iigeze xarakterizovaalhan baina, gebel: „...Hajiin sagaar jaaraltai xemzee abaagyi haa, manai aviaaca bolbol xojor hara bolxodo nyyль deere oroxo geze toolonob".

Tiin, caarska Rossiihoo xeden arbaad muu samoliooduud, xedexen jajar masterskoinuud bolhol, revoliyyciin hyyleer, soveed zasagai gartanь abtahan baigaa.

Paarti ba praviitelьstvo bolbol grazdaanska dainai xyşer xynde baidal soo, soveedei xysen tyges aviaaciin tyryyşiin fyndaamentiiji tabiza exilhen baina. Handaranxai, butargagdanxai samoliooduudiiji, masterskoinuudiiji zahan helьbeze, niidelgiin sostaavai ugaa jixe dutagdaliiji likvidiirovelze,—egeel iigeze, manai aviaacada exi tabigdahan baigaa.

Nyxer Staalin xadaa 1918 ondo Cariicinai geroiiçeska oboroonii̇ji organizovaalxa zuuraa, aviaacada anxaralaa ton jixeer tabihan baina. Terenei duradxalaar, aviaotriaad baiguulagdaa. Ioosif Vissarioonoviç bolbol lioodçiguudta bojevoi daabarinuudiiji өөrөө ygedeg ba tede daabarinuudai dyyrgeltiiji өөrөө şalgadag hen.

Tiixede, yrgen azalşan maassa, ilangajaa naçionaalьna menьşiinstvo xadaa aviaaca tuxai jyyşji medehdeggyi, tereenhee xolo baigaa, jyyb gexede, aeroplaanai ryyль xadaa tere sagta, caarska zasagta etigemzetei baidag bajaşuudai xybyydte naidagdadag baihan jym.

Mynөө, tere baidal xeledee halaza oşoo. „Manaida aviacioonno promiişlennostь ygei baihan jym. Tere manaida mynөө bii." (Staalin). Soveed Sojuuz xadaa 1927 onhoo xoişo olonmotoorno, xynde samoliooduudiiji bytөөze exilhen baina. Manai Agaarai—vojeenne Flood ba grazdaanska aviaaca xadaa tere saghaa xoişo debzelte teeşe erid jabaza, mynөө yjede gaixamşag jixe halbaraltiiji tuilaad baina.

Soveedei aldarta aviaacadaxi xynyyd xadaa kommuniis paartiaar, nyxer Staalinaar xymyyzyylegdee jym. Tedener xadaa soveed aviaaciiji delxei deere ylemze xysetei aviaaca bolgoxiin tylөө, exe oronoigoo aldar soliiji badaruulxiin tylөө xede xeden geroiiçeska jabuulganuudiiji ami bejee xairalangyi xedeg baina. Hyylei xeden zilnyyd xadaa Soveed omog sookolnuudai gaixamşag geroiiçeska xeregyydeer dyyren. Xedexen zilei torşo soo, Çkaalov, Baidukoov ba Beliakoov, Groomov, Jyymaşev ba Daniilin, Kokkinaaki, Briandiinski ba Gordijeenko, Grizodyybova, Osipeenko ba Raskoova tyryytei, ton olon geroinuud—baatornuud urgaza, өөhediingөө bulad şubuunuudai dalinuud deere, soveed aviaaciin aldar soliiji ylemze ynder deere yrgehen baina.

Aviacioonno xereg xadaa manai oron soo, aldar soliin xereg boloo. Byxii soveed arad xadaa, өөhediingөө aviaacada duratai. Ere exener iigaagyi—bultadaa le soveed aviaaciin baiguulaltada xaluunaar xandana. Urdanь nacionaalьna menьşiinstvo baihan aad, soveed zasagai aşaar erxe syleөgөө abhan araduud, zişeelbel buriaaduudşji xadaa mynөө, niidelgiin xeregyydte zorimgoigoor huralsana, buriaad xybyyd ba basagad xadaa ulaan dalita bulad şubuudiiji ogtorgoido zoloodon jabuulza şadadag boloo. Manai respyyblikiin xeden olon zaluuşuud xadaa azalhaa taharangyi huralsaza, paraşiutiistnuud, planeriistnyyd, oloniinь piilooduud bolzo gardag. Tedenei zarimaniinь mynөө yjede, piilood—instryyktornyydeerşji xydelmeriilned. Mynөө yjede, Ulaan-Ydiin xeden arbaad erxim zaluuşuud, terenei toodo n. n. D. D. Norboojev, C. D. Beziaajev, A. Ž. Ženaajev, basagaduud—Poletaajeva, Baraakova ba busad xadaa niidelgiin xeregte huralsaza bainad. Tedener xadaa mynөөder bultadaa samostojaatelьna niidelgede garza şadaxa baina.

Aimaguud ba raioonuudta—xydөө niutaguudta xeden olon planeerne, aviamodeelьne, paraşiuutna g. m. kryzooguud xydelmeriine. Tende baha le xeden olonzuun zaluuşuud huralsaza, znaaniiji şudalza baidag.

Paraşiutiizm, planeriizm ba niidelgiin xeregte, manai soveed zaluuşuudai ermelzelge ugaa jixe baina. Mynөөder, soveed aviaaciin ugaa jixe ilaltanuudai itooguudiiji gargaxa zuuraa, myn baha zarim negen partiina, komsomoolьsko ba oboroonno organizaacanuudai dutagdaltai xydelmeriijinь temdeglexe zallaşagyi şuxala baina. Aviacioonno xeregyydei xygzeltede byxiixemzeegeer tuhalxa johotoi baihan tuxai paarti ba praviitelьstviin zaabaritiji martazarxiood, ene xeregiiji xytelberildeggyi zarim organizaacanuud manaida baixa.

Tiimehee, mynөөderei zoriigo xadaa—aviaaca teeşe zorihon azalşa olon maassiin ulam ulamaar urgaza baigaa debzeltiiji tolgoilon urdaridaxa, aviacioonno-sportiivno xydelmeriiin delgereltede byxiixemzeegeer tuhalxa, ene talaar, xydelmeridөө baihan dutagdalnuudiiji daril usadxaza, tus xydelmeriiji ynder deede xemzeede tabixa.

Soveed arad xadaa өөriingөө aviaaciiji ulam saaşadaa bexizyylxe baihandanь jamarşji hezeglelge baixagyi, jyyb gexede—staalinska omog sookolnuud xadaa grazdaanska dainai froontnuud deereşji, 1938 ondo, Xasaan nuurai raioondo japoonsko teneg samurainuudiiji butasoxixodooşji, yderbyriingөө xydelmeridesji,—xaanaşji — exe orondoo, aradtaa, kommuniis paartida ba nyxer Staalinda preedanne baihanaa demonstraacalan xaruulna.

Byxesojuuzna kommuniis (bolьşeviigyydei) Paarti mandag!

Soveed aviaaciin organizaator—nyxer Staalin mandag!

Xuriaalgada byxii ysloovinuudaa xeregleze, terenei teempiijinь xurdadxaxa

Cerendorziijev 32 gektaar xuriaaba

Doodo-Kyrbi, aavgust 16. *(Telefoonoor abtaba).*

Kyrbiiin MTS-iin soloto kombainioor nyxer Tydeb Cerendorziijevoi kombainova agregaad bolbol azalaigaa bytөөsiiji ulam deeşelyylxiin tulada, yder jirexe byri ynder deede pokazaatelьnuudiiji tuilaza, jixe intyziaazmtaigaar ba erşemteigeer xydelmeriize baina. Ene xadaa abahan ujalganuudaa dyyrgexiin ba ylyylen dyyrgexiin tylөө byxii ysloovinuudiiji baiguulna.

Respyyblikiin erxim kombainioor nyxer Cerendorziijev bolbol xamta 222 gektaar tariaalangiiji erxim deede şanartaigaar xuriaaba. BMASSR-ei Narkomzeemei zyghөө abtahan amarşalgaar ba şagnalaar bajarlahan ba omogorxohon ene agregaadaixid xadaa yşөө hainaar xydelmeriize baina. Aavgustiin 15-da—gansaxan yderte—Cerendorziijevoi agregaad bolbol 32 gektaar tariaalangiiji hain şanartaigaar xuriaaba.

Cebegzab Ceziipov.

Respyyblike dotoroo tyryylen dyyrgexe

Xiaagta, aavgust 16. (Telefoonoor abtaba). Xiaagtiin aimagai kolxoozuud bolbol xuriaalgiin tyryyşiin ydernyydei amzaltanuudiiji saaşadanь bexizyylze, urgasa xuriaalgiiji respyyblike dotoroo egeel tyryylen dyyrgexiin tylөө byxii argabaidalnuudaa xereglen temeseze baina. Mynөө, aimagai tyryy kolxoozuud bolbol xuriaalgiiji oirlin ydernyydte dyyrgexe gehen şuxala zoriigo tabiaad, byri entyziaazmtaigaar xydelmeriined.

„Kombain" kolxooz (tyryylegşenь nyx. Stepanov) xadaa xuriaalgiingaa plaaniiji aavgustiin 15 da 63 proceent dyyrgebe. 539 gektaar tariaanь hain şanartaigaar, sebereer xuriaagdaba. Myn, „Iiskra Leenina" (tyryylegşenь Konovaalov), „Pyyть Oktiaabrь" (tyryylegşenь nyxer Agafoonov) kolxoozuud ba byxiidөө Tamiirska selьsoveed bolbol xuriaalgiiji amzaltanuudtaigaar, zişeete hainaar jabuulza baina. „Iiskra Leenina", „Pyyть Oktiaabrь" kolxoozuud bolbol xuriaalgiingaa plaaniiji 50 şaxuu proceent dyyrgebe.

Xuriaalgiin amzaltanuudanь kombainioornuudhaa myn le niileed duldiidana. Edener xadaa jixe viirobatkiiji tuilaza, tariaalangiiji sag soonь, geeltegyigөөr xuriaaxa argabaidaliiji xangana. „Pyyть Oktiaabrь" kolxoozdo xydelmeriize baihan, kombainioor nyxer Krivogoorcev—93 gektaar tariaalangiiji xuriaaba. Kombainioor nyxer Jaakov Fioodroviç Koriitov bolbol Ybstь Xiaagtiin selьsoveedei, Kaliininai neremzete kolxoozdo 2,5 yderte xydelmeriixe zuuraa, 56 gektaariiji hain şanartaigaar xuriaaza abba. Kombainioornuud Kadeejev, Rogoziinskii gegşed myn le hainaar xydelmeriine. Maşiniist Kapuustin Demiid bolbol yder byri 4 gektaar tariaalangiiji xadaxa noormotoi aad, 5,5 gektaar xyrter xadana. Boolgoşod Maksiimova Jevdokiija, Kyzьminaa Nataльja, Afanaasьjeva gegşed ydereigөө noormiiji sag yrgelze ylyylen dyyrgene.

Tamiirska selьsoveedei, „Tryyzennig" kolxoozoi zvenovood Mariija Afanaasьjevaagai zvenoo erximeer xydelmeriine. Ene zvenoogoixid bolbol ydereigөө noormiiji hain şanartaigaar sag yrgelze ylyylen dyyrgene. Edener xadaa 55-65 haa dooşo bişe buxalnuudiiji yder byri boono.

Eximyydeigee xydelmeriiin oopediiji yrgenөөr delgeryylxe şuxala. Zvenoo, brigaada, agregaad byxenei xydelmerinyydiiji iime le hainaar tabiza, manai kolxoozuud, respyyblike dotoroo xuriaalgiiji egeel tyryylen dyyrgexiin tylөө temesexenь naidamtai.

Lioolikov—BKP(b)-ein Xiaagtiin aikoomoi sekretaarь.

Razriiv gargaxagyi

Keren, aavgust 16. (Telefoonoor abtaba). Mynөө, Tynxenei aimagai 32 kolxoozuudai 15 kolxoozuudanь xuriaalgiin xydelmerinyydiiji exiize, xamta 560,91 gektaar tariaalangiiji xuriaaza ababa.

Xuriaalgiin tyryyşiin ydernyydte xadalga ba boolgo xojoroi xoorondo razriiv garanxai. Aavgustiin 15-da, 54,02 gektaar xadagdahan tariaalangiinь boogdoogyi xebtene.

Xuriaalgiin tyryyşiin ydernyydei xydelmeride şuxala viivod xeze, xuriaalgiiji organizoovannoor jabuulxa şuxala.

Sanzeejev.

ДА ЗДРАВСТВУЕТ ТОВАРИЩ СТАЛИН-ЗНАМЯ НЕПОБЕДИМОЙ СОВЕТСКОЙ АВИАЦИИ!

BMASSR-ei Verxoovno Soveedei Preziidiymei

УKAAZ

BMASSR-ei Verxoovno Soveedei Gurbadugaar Seessiiin zarlalga tuxai

Buriaad-Mongol ASSR-ei Verxoovno Soveedei Gurbadugaar Seessiiiji, 1939 onoi aavgustiin 25-da, Ulaan-Уde goorodto zarlaxa.

BMASSR-ei Verxoovno Soveedei Preziidiymei tyryylegşiiji orologşo—**I. VOOLKOV.**

BMASSR-ei Verxoovno Soveedei Preziidiymei sekretaarь—**O. INKEEJEVA.**

Azalai ynder bytөөsiin tylөө

Selenge, aavgust 16. (Telefoonoor abtaba). Mynөөder, aimag dotorxi byxii kolxoozuud xamta 1532 gektaar tariaalangiiji xuriaaba.

Selengiin aimag dotor, Soobennikova Veera, Biikova Jekateriina, Žalsaraajeva Dembe-rel ba Ajuuşeejeva Dolson gegşedei—kombainioornuudai agregaaduudanь erxim pokazaatelьnuudiiji tuilaza, hainaar xydelmeriize baina. Ajuuşeejeva Dolson bolbol aavgustiin 15-da, xamta 18 gektaar tariaalangiiji Kiirovei neremzete kolxoozoi pooli deere xuriaaba. Soobennikova Veera bolbol yder byri 19 gektaar xuriaana. Myn, Çimiitov N., Dyymnov g.m. maşiniistnuud ydereigөө noormiiji sag yrgelze ylyylen dyyrgene.

Erximyydei xydelmeriiin oopediiji yrgenөөr delgeryylze, byxii zvenoo, brigaadanuudai hainaar xydelmeriixenь şuxala.

DORZIIJEV—BKP(b)-ein Selengiin aikoomoi sekretaarь.

Komdiiv Z. M. Pomeraancev—

Žykoovskiiin neremzete, RKKA-gai Agaar-Seregei Akadeemiiin naçaalьnig.

AVIAACIIN URGALTA BA XYGZELTE

Hyylei xojor zil bolbol delxein tyryy derzaavanuudai aviaacada, gansal tereeniiji şine, tyrgen jabadalai materiaalьna çaastьnuudaar zebseglehenei talaar bişe, myn baha aviaaciiji xereglexe asuudaliiji yndehөөrenь xaraza yzelgөөr xarakteerne baina. Eneen tuşaa, Ispaanidaxi grazdaanska dainai dailşalaxii ooped ba xojor zilhee ylyyxen yrgelzeleze baigaa japoon-xitadai dain tusagaar roolь ezelene.

Tyryyşiin imperialiis dainda aviaaca bolbol razveedkiin, xaralgiin ba xelxiee xolboonoi tuhalamziin zebseg bolzo xabaadahan baina.

Tereenei udaa, 1925-1926 onuudta bolhon koloniaalьna marokkaanska dain ba 1935-1936 onuudai itaalo-abisiiinske dain bolbol agaar seregei xysenyydiiji xereglexe oopediiji baaxan bajazuulhan baina. Ede dainuudta nege talanь—agreessornyydei aarmi—temeselei mynөө sagai texniiçeske zebsegyydeer muubişeer zebseglegdehen baigaa, tiixede protiivnigyydenь, өөhediingөө nacionaalьna ba politiiçeske bejee daanxai baixiin tylөө amibejee ygexөөr belen baibaş, өөriingөө arsenaalda jyyşgyi baigaa. Iime ysloovinuudta, aviaaciin daişalaiga xadaa yrөөhen taliin baigaa.

Deere zaagdahan dainuudta ba myn zarim koloniaalьna oronuuddaxi (Siiri, Britaanska Iindi ba busad) vosstaaninuudiiji daraxa yjede aviaaciiji negen talahaa xereglelgiin amzalta xadaa jireedyin dainda aviaaciin roolь tuxai faşiis-byrzyaazna „teoreetigyydte" bajan tezeel ygelhen baixa. Italьjaanska teoreetig Dyue gegşiin zamaar jabaza ba protiivovozduuşna oboroonlin zebsegyydei paralleelьne urgaltiiji segnelgyi, tede „teoorinuudai" aavtornuud bolbol aviaaca xadaa dain seregiiji exileze ba protiivnigoi azabaidalai ba politiiçeske ceentrnyydiiji hyidxen, dain seregiiji ton bogoniixon sag soo dyyrgeze şadaxa baina gehen viivodte xyrehen baina. Ede faşiis-byrzyaazna „teoreetigyyd" bolbol agaarta gospoodstvololgo xadaa bolxo dainai amzaltiin gansaxan le yndehe huurinь geze, xuurai zamai seregyydei ba floodoi roolь xadaa xojordoxi zergiin bolno geze toolono. Tedener bolbol dainiiji eseslelgii gansal agaarai professionaalnuud şiidxeze şadaxa baina geze xelene. Ede „teoorinuud" bolbol zebsegte maassova xysenyydei urda byrzyaziin ba faşiizmiin aid gai bodo'o barimta geeşe. Faşiistnuud bolbol faşiizmda preedanne ysөөn toonoi kaadrnuuta tyşeglen, өөriingөө zebsegte xysenyydiiji baiguulxiiji xysene.

Ispaanidaxi ba Xitaddaxi aviaaciin bojevoi ooped bolbol tede teoorinuudai tonş buruu baihaniiji xaruulba. Ispaanidaxi itaalo-germaanska interveentnyydei aviaacanь dainiiji eseslelgiiji şiidxeze şadaagyi. Xitadiiji „tyrgen ilaxa" gehen japoonsko interveentuyydei naidalganь xyseldөөgyi.

Ispaani ba Xitaddaxi dailaldaanai poolinuud deerexi bojevoi ooped bolbol Xydelmerişen-Tariaaşanai Ulaan Aarmiin principiaalьna ystanoovkanuudai ba „bidenei xediişji taankatai, aviaacatai ba temeselei busad şine zebsegyydtei baigaaş haa, pexoota bolbol gol yndehen sereg zandaa yşөөl baixa, pexootagyigөөr taankaşji, aviaacaşji, morin seregşji xadaa dailaldaanai ba dainai zoriigonuudiiji xysel şiidxeze şadaxagyi" gehen, Oboroonii̇n Aradai Komissaar, Soveed Sojuuzai maarşal K. Je. Voroşiilovoi ygiin zyb baihiiji batalaa. Zygөөr, aviaaciiji segnelgyi baiza bolxogyi: „...agaarta xen xyseteib, tere xadaa manai yjede xysetei". (K. Je. Voroşiilov).

Odoonoi baildaanai yndehe huuri—eldeb janziin seregyydei xariisalgada baina. Aviaaciin daişalalganь gurban gol şigleleer xegdedeg. Negedexinь—dainai pooli deere buudalga ba razveedka xelgeeree—busad seregyydtei xariisalga; xojordoxinь—dainai niite plaantai xolbolduulan, protiivnigoi tiilde samostojaatelьna daişalga xelge; gurbadaxinь—dainai jabasatai ba gazar deerexi negen taliin operaacanuudtai xolboogyigөөr, zygtөөl, dainai niite plaanai johoor, protiivnigoi promişlenne ba politiiçeske ceentrnyydtenь samostojaatelьnaar daişalalga.

(Yrgelzelelenь 2-doxi niuurta)

Bultanhaa tyrgəər, bultanhaa saana ba bultanhaa deegyyr niidexe

LOKTIOONOV A. D.—RKKA-gei Agaarai—Seregei xvsenyydei naçaalьnig, xojordoxi raangiin komandaarm.

Socialiizmiin oronoi xysen tyges aviaaca

Soveed aradai jixete duraldag praazdniguudainь negen—Staalinska aviaaciin praazdnig myn bolno. Manai arad xadaa zigyyrte arad geze, manai Exe oron—aviacioonno aguujixe derzaava geze zybəərəə nerleg dedeg baina.

Batazahan tradiciin johoor, bidener bolbol zil byxende, aavgustiin 18-da, manai aviacioonno ilaltanuudai Byxesojuuzna xaralgiiji yngergenebdi. Staalinska sookolnuudai—liootçiguudai, ene yder xaruulxa jymenyyd bii. Oron bolbol tedeende xysentyges dalinuudiiji ygəə. Manai geroinuud bolhol əəhediingəə gaixamşag niidelgenyydeer byxii delxeide suurxahan baina. Soveed liootçiguud Çkaalovai, Groomovoi, Kokkinaakiiin, Vodopьjaanovai ba busadai nerenyydenь delxein aviaaciin istooriido mynxəər oruulagdaba.

Vojeenne zaluu aviaatornuud miangaad kilomeetr daidiiji xuşadag, ugaa deegyyr niideze agaarai baildaanuudiiji jabuuldag, gadna, deegyyr niideze jabaxadaa haitar boombododog ba buudadag baina. Stratosfeerede oirotohon ynderte garaza, bojevoi ba zebsegte samolioodud deere, edener bolbol ynderte niidelgiiji ba xolo niidelgiiji xodo xedeg baina. Manai bombardiroovoçno aviaaca bolbol jabuulganuudai xubaarita raadiusta huralsalai—bojevoi zorilgonuudiiji muubişeer şiidxedeg jym. Yngerhen zilde vojeenne eskadriilinuudai negenь, SSSR-ei xoito talahaa Xara Dalain erjenyyd xyrter gryppovoi niidelgiiji xeze, „ysloovno protiivniguudiiji" boombodohon baina. Ene bolbol buungyigəər xolto zygiiji bariza, gedergee niidee hen.

SSSR-ei territoori deegyyr kombiniitovenne marşruudaar—gazar deegyyr ba uhan deegyyr niidelgenyyd—manai vojeenne aviaacada xododoo xereglegdedeg bolbo. Ene zunai exinde, xojor eskadriilinuud xadaa ordenonoosec Novodraanovai komaandovaniaar gynzegii reidiiji xehen baina. Eskadriilinuudai negiijinь nyx. Mikriykoov ba xojordoxiinь—ordenonoosec nyx. Galkooviç tolgoilhon baigaa. Bombardiroovşçiguudai xojor eskadriilinuudai ede reid bolbol doloon çaas xaxad yrgelzeləə hen. Dyrben çaasai torşo soo bojevoi maşlinanuud, əəhediingəə dalinuud deere voroşiilovsko boombovo xysete zaalpiiji teeze, ugaa deegyyr niidehen baina. Liootçiguudanь xaraalhan zorilgonuudaa tuilaba. „Protiivnigoi amidaralai ceentrnyyd" deerenь şadamgai garnuudaar xajagdahan olon miangan kilograam boombonuud bolbol tereende ugaa jixe handargalta uşaruulba.

Manai istrebiitelьne vojeenne aviaaca bolbol əəriingəə galta iskyysstviiji ba maneevrennostiiji sag yrgelze deeşelyylne. Ene xadaa agaarai individyaalьna baildaanai baihanaa gryppovoido, maassovada oruulagdana, ene xadaa protivovozduuşna oboroonliin zebsegyydtei jabuulganuudaa helgeze, protiivnigoi dobtolgiiji xaişan geze soxixiiji şudalhan baina.

Manai aviacioonno çaastьnuudta ba podrazdeleeninyydte, Leenin—Staalinai znaamiliin aldarhaa jamarşji gabijaada belen baihan, agaarai voinonuudai gaixamşag kaadrnuud, exe oronoi erelxeg patriooduud urgana. Negexen zilei saad tee, zişeete xaruulalgiin komsomoolьsko ekipaazanuud bolbol tyryyşiinxiee bii bolgogdohon baigaa. Iime tyryyşiin ekipaaz xadaa tyrgen bombardiroovoçno aviaacada organizovaalagdaa hen. Terenei sostaavta taban komsomoolьcuud: Aleksei Jakyşoov (liootçig), Marşaalkin (ştuurman), Froloov (buudagşa—radiist), Nikyylin (teexnig) ba Tiazeelьnikov (mexaanig) orohon baina. Edener bolbol ynder niidelgiiji ba xolo niidelgiiji erximeer şudalhan baina, tyrgen bombardiroovşçiguudiiji syytkenyydei jamarşji sagta ba jamarşji meteorologiiçeska ysloovinuudta xeregleze şadaxa bolhon baina. Jakyşoovoi komsomoolьsko ekipaazai ooped deere, mynəə byxeli podrazdeleeninyyd huralsana.

Mynəənei samoliood bolbol—nauuka ba teexnikiin şine tuilaltanuudiiji bejedee şingeehen jixeşeg sloozno maşiina myn bolno. Maşiiniin boort deere, zişeelbel, eldeb janziin 50 garan priboornuud, tedenei dunda yylenyyd ba manan sooguur samolioodiiji toçnoor jabuulxada ba tala gazarta buuxadanь tuhaldag priboornuud bii jym.

Aviaaciin specialiistnuud—komandiirnuudai ba inzeneernyydei kaadrnuudiiji beledxelge—ton jixe ba xariuusalgata xereg. Soveed Sojuuzai vojeenne liootçiguudai zergenyydenь yder byxende kvalificiirovenne şine kaadrnuudaar bajazana. Ene zilde, Zykoovskiiin neremzete AkadeemiiinAgaarai-Seregei xysenyydei deede huralsalai zavedeeni bolbol—agaarta, bojevoi sloozno daabarinuudiiji erximeer şiidxedeg, əəriingəə xeregei gaixamşag maasternuudai şine otriaadiiji aarmidaa ba araatаa ygehen baina. Agaarai-Seregei xysenyydei liiçne sostaavai zergenyyd bolbol maloor Şvecoov, kapitaan Siidorov, maloor Obrazcoov, staarşa leitenaantnuud Rydoi ba Kybiinov zergiin komandiirnuudaar olon baina. Akadeemide oroxohoo urid edener bolbol riadovoi liootçiguud baigaa, mynəə edener—aviaaciin bojevoi xereglelgiin iskyysstviiji otliiçnoor şudalhan, vojeenne elite specialiistnuud bolhon baina.

„Bidener bolbol delxein erxim aviaatornuud geze zybəərəə toologdodog xynyydiiji manai agaarai xysenyydte urguulaabdi, mynəə, əəriingəə aviaacada iime xynyydtei bainabdi. Bygedede eli medeetei, soveed sojuuzai geroinuudai nerenyyd tuxai xelengyigəər, agaariiji şudalalgada temeselei egeel xysetei, egeel mynəə sagai zebseg—aviaaciiji şudalalgada mynəə sagai socialiis xydelmerilegşiin zişeeje xaruuldag, aviaaciin zuugaad xynyydiiji nerelze bolno". (K. Je. Voroşiilov. Staxaanovcuudai Byxesojuuzna 1-dexi soveşçaani deere xelehen ygehəə).

Bidener bolbol ene zilde Aviaaciin Yderiiji ulasxoorondiin xyşer xynde orşombaldalda ugtanabdi. Japoonsko vojeenşçine bolbol provokaacanuudiiji xoino xoinohoonь hubariuulan, buzar neteryygeer organizovaalna. Xasaan nuurai raioondoxi soveed territooriido dobtolon oroxo gehen samurainuudai provokacioonno hedelgenь, samurainuudta əəhedtenь xyşer xyndəər yngerhen baigaa.

Edener bolbol soveed zebsegei byxii rooduudhaa, terenei toodo, aviaacahaa şanga yroog abaa hen. Gebeşji, ene şanga yroogonь tedeende dutamag oilgogdohon baina. Ene zilde japoonsko vojeenşçine bolbol, soveed sojuuztai xariisan tuhalalsaxa tuxai doogovor batalhan Mongol Aradai Respyybliikiin xile deere buzar provokaaciiji organizovaalba. Mongol Aradai aarmiiin çaastьnuud ba tedeentei xamta jabuulgiiji xeze baihan soveed seregyyd bolbol japoonsko xiişçnigyydte xatuu yroogiiji daxin şineer ygebe. Ede baildaanuudta, soveed aviaaca bolbol əəriingəə bojevoi şanarnuudiiji yşəə daxin xaruulaa. Soveedske-mongoolьsko aviaaca xadaa agaarta gospoodstvobaina—eneen tuxai, agaarai baildaanuudai itooguud todoor xelene.

Ispaanidaxi, Xitaddaxi vojeenne jabuulganuudai oopeduudhaa ysəən bişe viivodyyd xegdebe. Tedenei ton glaavnanь: xen gazarhaa əəde bultanhaa ynder deere garza şadaxab, xen bultanhaa tyrgəər niideze şadaxab, tedener bolbol baildaanda ilaza garxa baina.

Manai aviaaciin byxil amzaltanuud bolbol nyxer Staalinai neretei xolbootoi baina. Soveed liootçiguudai aguujixe tanil ba bagşa bolbol aviaaciin xynyydte anxaralaa ton jixeer xanduulna. Nyxer Staalinai sexe xytelberi doro, manai Agaarai-Seregei Flood bolbol socialiizmiiji ba millioonuudai miirne azaliiji xamagaalalgada zagsahan xatuu ilagdaşagyi xysetei boloo.

Ulaan aviaaca xadaa yşəə xysetei, yşəə tyges bolxo.

Staalinska Gurbadugaar Tabanzilde, soveed aviaaciin urdanь şine grandioozno zorilgonuud tabigdaba. Oiriin zilnyydte, bidener xadaa manai aviaaciin şanariiji byri əədenь yrgexe, yşəə xurdan skoorostьtoi, ugaa deegyyr niidedeg ba byri xolo niidedeg şine tiipyydei bojevoi maşiinanuudiiji bii bolgoxo johotoibdi. Soveed promiişlennostь xadaa manai Aarmida, manai Uhan-Seregei Floodto ali zergiin xereglegdexeb, tiimeer, mynəənei xysen tyges samoliooduudiiji gargana.

Exe oromnai, terenei sviaşçeenne xiienyydiiji xamagaalalgada əəhediingəə xybyydiiji xediide urinab, tiixedenь xeden miangaad bulad şubuud xadaa socialiizmiin oronoi daisadai tarxi deerenь voroşiilovsko boombovo zaalpiiji xajaxa baina.

Staalinska aviaaciin yderte, bidener xadaa manai „teneg xyrşenerte" yşəə daxin iigeze hanuulza şadaxabdi: „Soveed gazarai negexenşji verşoogto dobtolxiiji hedegşed xadaa gaşuudal yzexe baina".

ZURAG DEERE: Grazdaanska agaarai floodoi pilood staxaanovec Anatooli Proliigin. (TASS iin fotoxrooniko)

Hanahan hanalanь bytəə

Baraakova Ariaadna Aleksaandrovna bolbol liootno kyyrsde hurza baina.

Liootno hurguulida hurxiiji baga nahanhaa oroldoo hen. 16 teenahatai baixadaa, aviacioonno xnikymde oroxo geze xedii oroldoboş, naha bagatai deerehee abtaagyi hen. Tereenheeşji xoişo nyx. Baraakova bolbol liootno hurguulida huraxa hanalaa orxioogyi. Gansaxan le 1938-39 onoi huralsalai zilde aviacioonno teexnikymei, planeerne tahagta abtaza, yni udaanai bodozo jabahan bodolonь bejelyylegdehen baina.

Terenhee xoişo, liootno hurguulida huraxadaa, gansaxan le „otliiçno" oceenke abza jabana. Ene zilei ijyynь haharahaa liootno kyyrsde huraza baina. Aavgustiin 9-ei yder nyx. Baraakova bolbol tyryyşiinxiiee samolioodoi ryyliiji bariza samostojaatelьna niideze, „otliiçno" segnelte abaa.

Ariaadna Aleksaandrovna bolbol „aviacioonno xeregiiji şudalxiin tyləə byxii xysejəə tabixab, gadna, xeregtei boloo haanь, bojevoi samolioodoi ryyliiji bariza niidexe bolohondoo omogorxonob" geze xelene.

D. Rinçinoo.

Xozomdogşodiiji tyryyşyylei zergede oruulxa

Sosnoovo-Ozioorsko, aavgust 16. (Telefoonoor abtaba).

Jaruuniin aimagai kolxoozuud bolbol tariaa xuriaalgiin maassova xydelmerinyydiiji exiibe. Tedenei dunda „Pyytь Oktiaabrь", Kiirovei neremzete, „Ulaan Tujaa" kolxoozuud bolbol erxim xydelmerinyydeeree iigarana. „Pyytь Oktiaabrь" kolxooz (tyryylegşenь nyxer Batuujev) bolbol xuriaalgiiji organizoovannoor jabuulza baina. Pooli deerenь xamta 5 zaatkanuud, 1 kombain xydelmeriine. Mynəə, yder byri 14-15 gektaar xadaza baihan XABV-de xabaadagşa kombai nioor nyxer Vinograadov bolbol Cerendorziijevoi kombainova agregaadai kollektiivai xandalgiiji jixeer haişaaxa ba demzexe zuuraa, jixe tariaalangiiji hain şanartaigaar xuriaaza abxa gehen ujalga ababa. Gadna, tus kolxoozoi 5 zaatkanuud bolbol 4 yderei torşo soo 120 gektaar xadaxa noormotoi aad, 106 gektaariiji hain şanartaigaar xuriaaba. Ciibikov Dorzo, Dugaarov Çimid g. m. erxim maşiniistnuud xadaa zaatka deere hain pokazaatelьnuudiiji xaruulna. Boolgoşo nyxer Badmaajeva Nadmid bolbol xedii xolohoo (5 kilomeetr), xuriaalgada jabaxa zuuraa, ydereigəə noormiiji 120-130 proceent xyrter sag yrgelze, şanar haintaigaar dyyrgene. Nadmid xadaa 18 ynieediiji xaruuhalza, tedeniiji yder byri xojor daxin haaza baigaad, xuriaalgada johoto bolьşevilg tuhalamziiji yzyyine. Myn tereşelen, komsomoolka Ciibikova Dorzuunai, Cedeenova Namzalmaa, Byjaanova Darizab gegşed haalişad xadaa 20-22 ynieediiji xaruuhalza baigad, xuriaalgada aktiivnaar xabaadalsana. Tus kolxoozoi kolxoozniguudai dunda socsorevnovaani delgeryylegdehen ba agitacioonno-maassova xydelmerinyyd muu bişeer jabuulagdana. Xaniin gazeed gargagdana.

Myn, Kiirovei neremzete kolxoozoi maşiniistnuud Çibyynin, Yvaarov, boolgoşod Maksiimova, Beloyysova gegşed xydelmeridəə hain pokazaatelьnuudiiji xaruulna.

Zygəər, zybxen le iimenyyd ysloovido baigaad, Dogniin somonoi, „Ulaan Tujaa" kolxooz (tyryylegşenь nyxer Cedeenov) bolbol tariaan nolton, yşəə erte gehen tendeencede tolgoigoo erjeşəəd, xuriaalgiiji jixeer xozomtozo exiibe. Xedii gektaar xadahan urgasanь mynəə xyrter boogdoogyi, razriivte orşood xebtene.

Zvenoo, brigaada byxenei xydelmeriiiji hainaar organizovaalza ba byxii ysloovinuudaa xeregleze, xuriaalgiin teempiiji xurdadxaxa şuxala.

B. Ceziipov.

Komdiiv Z. M. Pomeraancev—Zykoovskiiin neremzete RKKA ge Agaar-Seregei Akadeemiin naçaalьnig

AVIAACIIN URGALTA BA XYGZELTE

(1-dexi niuurai yrgelzelel)

Delxein dainai dyyrehenei hyyleer, agaarai-seregei flooduudai xyseşadalai bexizexe, aviaaciin urgaxa, samoliood ba motoor baiguulalgiin şanarai halzaraxa jabadalnuud byxii oronuudta bolzo baina. Nauuçna-şinzelelgiin institiyydei, aviacioonno hurguulinuudai seetinyyd urgaza ba xygzeze baina. Aviacioonno konstruuktornuud bolbol nauuka ba teexnikiin byxii amzaltanuudiiji mynəənei samolioodto oruulxa argiiji olohon baina

Hyylei zilnyydei torşo soo, mynəənei aviacioonno dviigateliin xyseşadalanь 2000 ba yşəə olon morinoi xysende xyrehen baina. Xerbee 1918 onoi hyylde erxim hain aviadviigatelьnyydei koleençate vaaliin oboroodoi maksimaalьna toonь minuuta soo 1800 baihan aad, mynəənei dviigatelьnyydte 3000 ba deeşe bolhon baina.

Manai oronoi byxii agaarai flood xadaa, manai əəhediimnai zavooduudta, manai oronoi serьjoogoor, manai inzeneernyyd ba xydelmerişed—staxaanovcuudai garaar byteəgdehen, əəriingəə exe oronoi motoornuudaar niidene.

Xeden zilei torşo soo, manai oronoi staalinska sookolnuud bolbol xuurai zamai samolioduudaar Xoito pooliusiiji, dalainuud ba okeaanuudiiji nebte niidehen, tuilai jixe oi modonuudiiji dabaza Daalьna Vostoog teeşe niidehen, uhanai samoliooduudaar Xara dalaihaa Sagaan dalai xyrter niidehen baina. Materiaalьna çaastiiin muu deerehee gy, motooroi xyxydelmerilexehəə arsahan deerehee niidelgiin tahaldahan uşar negeş baigaagyi. Zil byri xojor udaa Moskvaa deere ba manai oronoi busad xeden arbaad gooroduud deegyyr xysete agaarai paraaduud boldog. Xeden zuugaad samoliooduud eneende xabaadadag.

Samoliooduudai degyyr, xolo ba tyrgəər niidelge—egeel ene xadaa, aviaaciin toogoinь xazuugaar, agaarai xysenyydei şadaliiji todorxoilono. Ene gurban probleemenyyd deere byxii aviacioonno delxei xydelmerilene. Ede uçaastoguud deerexi manai ilaltanuud bolbol mynəə xendeş buligdaagyi geze omogorxon xeleze şadaxa bainabdi.

Deere niidelge, ene xadaa teexnikiin amzaltanuudhaa, samolioodoi „potolooghoo", dviigateliin deere niidelgiin şanarhaa byrin duldiidaxa baina. Deere niidelgiin tyləə tyryyşiin eelzeende manai konstruuktornuud ba myn samolioodoi, motoorno zavooduud temesehen baina. Ene temeselde tedener bolbol, xeden jevropeiske gyrenyydei amzaltanuudiiji ylyylze, ilaa. Aviacioonno motoorbaiguulalgada soveedske kylьtyyriin gol pokazaatelь xadaa deere niidelgiin diilenxii olonxi delxein rekoordnuud—manai aviaaciin rekoordnuud myn gehen faaktnuud bolno.

Xolo niidelge xadaa eneenei urda tee samolioodoo ton jixe tylişeer aşaalaza, tuilagdadag baigaa. Mynəə yjede, xolo niidelgiin tyləə temesel bolbol, gol tyleb, speciaalьna aerodinamiiçeska bederelgenyydeer, jixe gazar abastai dalitai (narin urta dali) samoliooduudiiji baiguulalgaar xegdene.

Xolo niidelgiin tyləə temesel—byxii oronuudta bolno. Manai ende ta xiliin saanaşji daişalalgiin jixe raadiusai samoliooduud baiguulagdana. Soveed Sojuuzai geroinuudaar tuilagdahan, udaan ba xolo niidelgiin rekoordnuud bolbol mynəə yder xyrter busadta uridlagdaagyi. Nyxed Çkaalov ba Groomovoi ekipaazanuudai, bygedende medeeze rekoordno niidelgenyyd xadaa eneeniiji batalan xaruulna.

Soveed Sojuuz ba byrzyaazna gyrenyyd xojoroi xoorondoxi, rekoordnuudai tyləə temeselei sisteemede tuilai jixe ilgaa bii. Tedende rekoord—tad ondoo zorilgotoi. Tedener bolbol rekoord tuilaxiin tu'ada, ene jamar praktiiçeska udxaşanartai bainab geze oroidooş bodolgyi, speciaalьna samoliooduudiiji baiguuldag baina. Tedener bolbol tonjixe xysetei aad, gansal xedexen çaas soo baixa, xydelmerilexe şadaltai ba rekoord tuilaxiin tulada xeregtei motoornuudiiji baiguulna.

Manai ende, rekoordno niidelgenyyd bolbol seriiine samoliooduudaar xegdedeg. „Roodina", „Moskvaa" samoliooduud ba Main negenei yder Moskvaa-galxidiiji bajarluulhan—tede xeden zuugaad samoliooduudai adlinuud baihiiji adaglan xaraxiin tulada tusagaar xiorxo niyden xeregtei bişe.

Rekoordno samoliooduud ba busad manai xeden zuugaad samoliooduud xojoroi xoorondo adali baihanda—soveed aviaaciin ilagdaşagyi xysenь baina.

Tyrgen niidelge. Yşəə 1935-1936 onuudta, manai agaarai floodoi gol maassanь bolzo baihan tede samoliooduud hyylei xojor zilei torşo soo negeş xaragdanagyi. Gazarhaa xaragdadag jixe saxariguudtai, aalixan niidedeg tede tomonuud samoliooduud ygei boloo, paraaduudta xoişodoo xabaadaxaaşji bolioo. Tedeenei orondonь—zosoo teeşenь xamgegdehen saxariguudtai, xeden zuugaad şinenyyd, jalagarnuud maşiinanuud niidene.

Agaar—seregei xysenyyd bolbol gurban gol xubinuud bolzo iigarna: xynde boombodolgiin aviaaca, xyngen boombodolgiin gy, ali ştyrmovoi aviaaca ba istrebiitelьne aviaaca. Agaarai floodoi xyseşadal, tereenei daişalalgiin ba buudalgiin argaşadalnuud bolbol xamagai tyryyn tereenei xynde boombodolgiin aviaaciin xyseşadalnuudaar, istrebiitelьne aviaaciin too ba şanaraar todorxoilogdoxo baina. Egeel iimehee, Leenin—Staalinai paartiin XVIII sjeezdiin delegaaduud bolbol hyylei tabanzilei torşo soo manai ende xynde boombodolgiin aviaaciin toonь xojor daxin, istrebiitelьnyydei toonь xojor xaxad daxin olon boloo gehen, Oboroonlin Aradai Komissaar nyxer K. Je. Voroşiilovoi medeeseliiji nerjeme aplodismeentnyydeer ugtahan baina.

Xynde boombodolgiin samoliooduudai aşaa teelgiinь xysen xadaa aviaaciin soxiltiin xysiiji deeşelyylgede baga-bişiin udxaşanartai baina. Eneende manai ilaltanuud tuxai, paartiin XVIII sjeezd deere nyxer Voroşiilov iigeze xelee hen: „Xerbee 1934 ondo manai agaarai flood bolbol nege niidelgeeree 2000 toonn avio-boombo yrgeze şadaxa baihan haa, mynəə yjede manai flood bolbol 208 proceent jixiiji yrgedeg baina; ondoogoor xelebel, negendoro xegdexe boombovo zaalp gurba daxin jixe boloo..."

Manai nauuçna-şinzelelgiin ceentrnyyd, aviacioonno hurguulinuud bolbol əəriingəə yrgen nauuçna-şinzelelgiin xydelmeriəər manai aviacioonno nauukiiji ylemze deere yrgəə, manai agaarai floodto delxei deere tyryyşiin huuri xangaa.

Manai soveed konstruuktornuud, inzeneernyyd ba xydelmerişed—staxaanovcuud bolbol gaixamşaguud, byxii talaaraa deede şanartai, naidamtai samoliooduudiiji, Xydelmerişen-Tariaaşanai Ulaan-Aarmiiin, Agaarai—Seregei xysenyydte ygene.

Manai liiodçiguud tuxai, tedenei masterstvoo, şin zorig, xatuu zyrxen tuxai, exe orondoo ba tedeniiji xymyyzyylegşe Leenin—Staalinai paartida gynzegii preedannostь tuxai byxii delxei medene.

Əəriingəə socialiis exe oronoi tyləə, kommunizmiin tyləə temesexe jireedyin dainda staalinska aviaaciin omog sookolnuud bolbol daisanaa əəreinь territoori deere, tereenei uhan deere, tyrgenəər ba şangaar yibutasoxixo baina.

Харюусалгата редактор Р. БИМБАЕВ.

Адрес редакции: Центросоюзная 19 Телефоны: редактора — 8-44, отв. секретаря 3-23, Сельхозотдел — 7-55, Промотдел — 5-02.

Типография Наркомместпрома БМАССР.

Бурглавлит № 1127